

ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΠΑΘΗ ΣΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

Συνεχίζουμε και στο ΜΑΘΗΜΑ αυτό την μελέτη του σπουδαίου αυτού θέματος μέσα από θεατρικά έργα.

«ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ» τραγωδία του Σοφοκλή.

Ο μύθος του έργου εκτυλίσσεται μπροστά στο ανάκτορο της Θήβας. Πλήθος κόσμος μέ επικεφαλής τον Ίερέα του Δία έρχεται και καταθέτει κλαδιά στους τρεις βωμούς μπροστά στις τρεις πύλες του ανακτόρου. Θλίψη και αγωνία τους βαραίνει για τό κακό πού έχει βρεί την χώρα: τά σπαρτά ξηραίνονται, τά νεογέννητα ανθρώπων και ζώων πεθαίνουν. Όταν ο Βασιλιάς Οιδίποδας προβάλλει από την κεντρική πύλη του ανακτόρου, ο Ίερέας τον ίκετεύει νά τους σώσει, όπως άλλοτε τους απάλλαξε από την Σφίγγα. Γνωρίζοντας τό πρόβλημα και συμπάσχοντας μέ τον λαό του, ο Οιδίποδας είχε στείλει τον γυναικάδελφό του Κρέοντα στό μαντείο των Δελφών νά μάθει τρόπο θεραπείας. Θά συμμορφωθεί μέ την υπόδειξη του θεού Απόλλωνα. Φθάνει ο Κρέοντας και ανακοινώνει την προσταγή του Απόλλωνα: Πρέπει νά σκοτώσουν ή νά εκδιώξουν από την Θήβα τον φονιά του Λαΐου. Ο Οιδίποδας ζητά πληροφορίες για τον φόνο, καταριέται τον φονιά και διακηρύσσει ότι θά τον τιμωρήσει.

Άφου έχουν όλοι αποχωρήσει από την σκηνή, μπαίνει στην όρχήστρα του θεάτρου ο Χορός πού αποτελείται από προεστούς γέροντες Θηβαίους. Διερωτάται ποιός νά είναι ο χρησμός του Απόλλωνα. Έπικαλείται την Άθηνά, την Άρτεμη και τον Απόλλωνα για την σωτηρία της χώρας. Τέλος, παρακαλεί τον Δία και τον προστάτη της Θήβας Βάκχο νά διώξουν τον Άρη. Έμφανίζεται ο Οιδίποδας και απευθυνόμενος στον Χορό διατυπώνει άφορισμό έναντίον του φονιά και εκείνων πού δέν τον φανερώνουν. Άκολουθεί διάλογος ανάμεσα στον κορυφαίο του Χορού και στον Οιδίποδα, πού περιμένει τον μάντη Τειρεσία για ν' αποκαλύψει τον φονιά.

Όδηγούμενος από παιδί ο τυφλός και γέρος μάντης γίνεται δεκτός από τον βασιλιά μέ τιμές. Διστάζει όμως νά φανερώσει τον φονιά και ζητά νά φύγει. Ο Οιδίποδας επιμένει και τον έξορκίζει νά μιλήσει. Ο τόνος ανεβαίνει. Ο Οιδίποδας θυμώνει, και οί δύο όργίζονται. Τέλος ο Τειρεσίας του αποκαλύπτει: «Ο δολοφόνος πού ζητάς έσύ είσαι... χωρίς νά ξέρεις αισχρά σμίγεις μέ τους πιό αγαπητούς σου...». Ο Οιδίποδας υποπεύεται συμπαιγνία του Κρέοντα και του Τειρεσία για την εκθρόνιση του. Ο μάντης αποχωρεί. Ο Οιδίποδας μπαίνει στό παλάτι.

Έρχεται ο Κρέοντας και παραπονιέται για την κατηγορία που ακούστηκε εις βάρος του. Ο Χορός προσπαθεί να τον καθησυχάσει. Ο Οιδίποδας που επανεμφανίζεται κατηγορεί όργισμένος τον Κρέοντα για συνωμοσία. Βγαίνει η βασίλισσα Ίοκάστη, αδελφή του Κρέοντα και σύζυγος του Οιδίποδα. Τους έπιτιμά για την λογομαχία τους ενώ η χώρα καταστρέφεται. Ο Κρέοντας συνεχίζει να υπερασπίζεται την άθωότητά του. Η Ίοκάστη και ο Χορός προσπαθούν να τους ειρηνεύσουν. Μετά την αποχώρηση του Κρέοντα η συνομιλία ανάμεσα στην Ίοκάστη και στον Οιδίποδα τον κάνει να συνειδητοποιήσει ότι αυτός πράγματι είχε σκοτώσει τον Λαΐο, τον προηγούμενο άντρα της, βασιλιά της Θήβας. Στέλνουν να φέρουν βοσκό που ήταν συνοδός του Λαΐου και δεν σκοτώθηκε κατά την συμπλοκή στο μοιραίο τρίστρατο.

Η Ίοκάστη κάνει προσφορές στο άγαλμα του Απόλλωνα για την ειρήνευση του Οιδίποδα. Άγγελιοφόρος από την Κόρινθο αποκαλύπτει ότι ο Οιδίποδας δεν ήταν γιός των βασιλέων της Κορίνθου Πόλυβου και Μερόπης, όπως πίστευε. Αυτός τον είχε πάρει βρέφος, από Θηβαίο βοσκό, δούλο του Λαΐου και τους τό είχε δώσει επειδή ήσαν άτεκνοι. Η Ίοκάστη διαισθάνεται τό φρικτό μυστικό. Μάταια ίκετεύει τον Οιδίποδα να μην έπιμείνει στην έξιχνίαση της καταγωγής του. Οι αποκαλύψεις του βοσκού έπιβεβαιώνουν τους φόβους της. Ο Οιδίποδας είναι γιός δικός της και του Λαΐου. Για να αποφύγουν την έπαλήθευση χρησμού του Απόλλωνα είχαν δώσει τό βρέφος σε δούλο τους να τό πετάξει στον Κιθαιρώνα. Ο χρησμός έπαληθεύτηκε. Ο Οιδίποδας άθελά του σκότωσε τον πατέρα του και παντρεύτηκε την μητέρα του. Μετά την συγκλονιστική αποκάλυψη των άνοσιουργημάτων αυτών η Ίοκάστη αυτοκτονεί και ο Οιδίποδας αυτοτυφλώνεται.

Και σ' αυτό τό έργο έπισημαίνεται η άσάθεια της ανθρώπινης εϋτυχίας και έπιτυχίας. Αναζητούμε άλλο, έξω από έμας τά αίτια προβλημάτων, άδιεξόδων, δεινών ενώ πολλές φορές βρίσκονται μέσα μας.

«ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΣΟΝΑΤΑ» του Σουηδοϋ σκηνοθέτη και δραματουργοϋ Ίνγκμαρ Μπέργκαμ.

Τό έργο θυμίζει ένα καιρικό φαινόμενο όχι πολύ σπάνιο. Ήμερώνει μιά ήμερα μέ λαμπρό ήλιο, μέ την άτμόσφαιρα ήρεμη. Σιγά - σιγά ο οϋρανός συννεφιάζει και ξεσπά καταιγίδα. Δυνατή βροχή, άστραπές, βροντές, δυνατός άέρας. Τά φαινόμενα διαρκούν κάποιες ώρες, η έντασή τους έξασθενεί, σταματοϋν. Τά σύννεφα μετακινούονται για να άδειάσουν τό φορτίο τους άλλοϋ. Ο οϋρανός προβάλλει πάλι γαλανός και τό πορτοκαλί του όρίζοντα στή δύση προμηνεί έναστρο οϋρανό και ήλιόλουστη την έπόμενη ήμερα.

Η Εϋα ζει μέ τον σύζυγό της Βίκτωρα, που είναι πάστορας, σ' ένα έξοχικό σπίτι. Η σχέση της μέ τον άντρα της άδιατάρακτη. Παίζει πιάνο και συμμετέχει στίς ένοριακές του δραστηριότητες. Είχαν άποκτήσει ένα άγόρι, τον Ήρικ, που πνίγηκε στο πηγάδι της αϋλής τους. Η Εϋα πολλές φορές νιώθει ότι τό άγόρι της βρίσκεται κοντά της και του μιλά.

Ο άντρας της είναι τόσο καλός πού έχει δεχθεί νά συζεί μαζί τους ή αδελφή της Εύας, Έλενα, καθηλωμένη σέ αναπηρικό καρότσι και μέ σοβαρό πρόβλημα στην άρθρωσή της. Η Εύα λειτουργεί ως διερμηνέας ανάμεσα στην Έλενα και σέ άλλους πού δέν μπορούν νά καταλάβουν ό,τι λέει. Δέχθηκε νά τήν παντρευτεί παραβλέποντας τό παρελθόν της: προγαμιαία σχέση, έκτρωση μέ τήν παρότρυνση της μητέρας της.

Γράφει στή μητέρα της νά έλθει νά μείνει μαζί τους όσο θέλει. Θα φροντίσει νά μήν της λείπει τίποτε. Η μητέρα της Σαρλότ καταφθάνει και έγκαθίσταται στό σπίτι του Βίκτωρα και της Εύας. Άν και άμέσως γίνεται φανερή ή διαφορά στον ψυχικό κόσμο, στον χαρακτήρα, στον προσανατολισμό ζωής της μητέρας και της κόρης, ή σχέση τους είναι άνεφελη στην αρχή. Ένα έφιαλτικό όνειρο της μητέρας άποκαλύπτει τήν λανθάνουσα αντιπαλότητα πού φωλιάζει στά βάθη της ύπάρξεως και των δύο γυναικών. Τό κουβάρι του παρελθόντος ξετυλίγεται μέ έναλλασσόμενες έντάσεις και ύφέσεις στους διαλόγους τους.

Η μητέρα ήταν πιανίστρια πού ενδιαφερόταν περισσότερο για τήν έπαγγελματική - καλλιτεχνική της σταδιοδρομία παρά για τόν ρόλο της μητέρας και της συζύγου. Είχε διάφορους έξώγαμους δεσμούς. Η δυναμική προσωπικότητά της φορτισμένη έγωκεντρικά σημάδεψε άρνητικά τήν ζωή και των δύο κοριτσιών της: της Έλενας μέ τήν φανερή σωματική άναπηρία και της Εύας μέ τήν ύπαρκτή αλλά άφανη συναισθηματική άναπηρία πού εκδηλώνεται στή σχέση της μέ τόν άντρα της. Όμως ή πνευματική υγεία δέν έχει νεκρωθεί έντελώς μέσα τους. Και στίς δύο άντιδρά. Περισσότερο στην Εύα στην όποία αισθητά κερδίζει έδαφος και κάνει τήν άγάπη νά επικρατήσει.

«ΕΝΑ ΣΤΑΧΥ ΑΘΕΡΙΣΤΟ» του Θανάση Μετσιμενίδη.

Μιά άδρή ίχνογράφηση ανθρώπων του περιθωρίου επιχειρεί μέ τό έργο του αυτό ο συγγραφέας έπισημαίνοντας καιρία ύπαρξιακά και κοινωνικά θέματα. Όριοθέτηση του περιθωρίου: τόπος-σκηνικό έξω άπό έπαρχιακή πόλη, ο χώρος σ' ένα εγκαταλελειμμένο φορτηγό βαγόνι σέ παλαιό σιδηροδρομικό σταθμό. Τά τραίνα άκούγονται νά περνούν μακριά. Έκτός άπό τό ξενοδοχείο γίνεται άναφορά και σέ κάποιον ύπόγειο όπου ζούν κάποιοι νέοι.

Τό περιθώριο εκφράζεται και μέ ένα στοιχείο έλλειπτικότητας πού χαρακτηρίζει τήν σκιαγράφηση των προσώπων και τήν ζωή τους. Δέν ξέρουμε τί ήταν και γιατί έφθασε νά ζεί στό εγκαταλελειμμένο βαγόνι ο Τζανέτος. Τό ίδιο έρώτημα μπορούμε νά θέσουμε και για τόν νεαρό Αύγουστή. Η ζωή του στό βαγόνι, έξω άπό τήν πόλη ύποδηλώνει ότι δέν προσαρμόστηκε στα κοινωνικά δεδομένα, άν και, δέν εκφράζει ιδεολογική ή κοινωνικοπολιτική αντίθεση στό

«κατεστημένο». Φαίνεται ότι εκείνο που βαρύνει γι' αυτόν είναι η ανεξαρτησία. Νά μήν αλλοτριωθεί, νά μή γίνει εξάρτημα μηχανής, νά μήν ξαπλώσει στην προκρούστεια κλίνη της προσαρμογής, του κομπορμιμοῦ. Ἐλλειπτική ἢ ἰχνογράφηση καί τῆς κυρίας Δόρφανη, τῆς Σέβης καί τοῦ Ἀρβαλιά. Ὁ Πετρούσης ἔχει περιορισμένη παρουσία. Ὁ Τηλέμαχος εἶναι ἀπειλητικά μυστηριώδης. Τά τρία νέα πρόσωπα που ἐμφανίζονται στό δεύτερο μέρος εἶναι τόσο ἀπωθημένα στό περιθώριο ὥστε νά μήν ἔχουν κᾶν ὄνομα. «Ἕνας ἄνδρας» καί «Μιά γυναίκα» εἶναι τό ζευγάρι, οἱ δύο νέοι ἔνοικοι τοῦ βαγονιοῦ. «Ἕνα κορίτσι» εἶναι ἡ κοπέλα που ἔχει πάρει τήν θέση τῆς Σέρης στό ξενοδοχεῖο. Καί σκέπτεσαι νιώθοντας φρίκη γιά τήν ὑποβάθμιση τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου: τό ἐπόμενο στάδιο θά εἶναι τά πρόσωπα ἀντί γιά ὄνομα νά ἔχουν ἀριθμό;

Ἀλλά ἡ τοπική ἔξοδος δέν μᾶς ἐξασφαλίζει. Τό «κατεστημένο» εἶναι προϊόν τοῦ ἀλλοιωμένου «εἶναι» μας. Ἐξω ἀπό τήν πόλη ἀναζήτησε τό θῦμα τῆς ἡλικιωμένη ἀριστοκράτισσα. Ὁ Αὐγουστής ἔπεσε στήν παγίδα καί στραπατσαρίστηκε. Δέν ἔχασε μόνον τήν Σέβη, ἀλλά ὑποβαθμίστηκε ἐσωτερικά.

Στούς νέους ἡθοποιούς προσβλέπουμε μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά καλλιεργήσουν τό ταλέντο μέ ἐπίμονη δουλειά καί μαθητεία γιά νά ἐπωμισθοῦν, ὅταν θά εἶναι ὄριμοι, καί δύσκολες ἐρμηνεῖες.

«ΜΕΤΑ ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ» τοῦ Ἁγγλοῦ συγγραφέα Τόμας Χάρντυ.

Καί μ' αὐτό τό ἔργο περνᾶμε ἀπό τήν γαλήνια ἐπιφάνεια στό ταραγμένο βάθος τῆς ψυχῆς, τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Ἐπισημαίνει ὅτι δέν ἀρκεῖ ἡ καλή πρόθεση. Αὐτή πρέπει ν' ἀκολουθεῖ καί σωστό δρόμο, γιά νά ἐπιτύχει τόν καλό σκοπό τῆς. Διαφορετικά, καταλήγει σέ ἀδιέξοδα, ἀποτυχίες, δράματα. Ὑπενθυμίζει ἀκόμη τήν σημασία τῆς προετοιμασίας τῶν νέων ἀνθρώπων γιά τήν συνάντηση μέ τό ἄλλο φύλο.

Ἀνέφελη φαίνεται ἡ ζωή τοῦ εὐπορου ζεύγους Χάρναμ, ἀλλά ἐπίπεδη, χωρίς τίς ἐξάρσεις που δημιουργεῖ ἡ ἀνθιση καί καρποφορία τοῦ συζυγικοῦ ἔρωτα. Ἀντιπροσωπευτικός τύπος ἄντρα ἀπορροφημένου ἀπό τίς ἐπιχειρηματικές ἐπιδόσεις καί ἐπιτυχίες ὁ σύζυγος. Ἀλλά γιά τήν σύζυγο Ἦντιθ δέν ὑπάρχει ἡ διέξοδος τῆς ἀφοσιώσεως στά παιδιά γιατί εἶναι ἄτεκνη. Ὑποκατάστατο ἡ φροντίδα γιά τήν χωριατοπούλα ὑπηρέτρια-ψυχοκόρη Σάρα. Αὐτή ἡ ἀγράμματη καί ἀφελῆς ψυχοκόρη ἐρωτεύεται ἕνα νεαρό λονδρέζο δικηγόρο. Γράφοντας τά γράμματα τῆς ψυχοκόρης, ἡ Ἦντιθ δίνει διέξοδο στόν ἀδαπάνητο ἐρωτικό τῆς πλοῦτο καί κάνει τόν νέον ν' ἀγαπήσει πρόσωπο διαφορετικό ἀπό αὐτό που εἶναι ἡ Σάρα. Καί ἡ Ἦντιθ ἐρωτεύεται τό πρόσωπο που ἀναδύεται ἀπό τά γράμματα που στέλνει ὁ νέος, ἐπειδή πρέπει νά τά διαβάξει στή Σάρα καί ν' ἀπαντᾷ γιά

λογαριασμό της. Ο νέος παντρεύεται την Σάρα, αλλά η αποκάλυψη της αλήθειας σκοτώνει αυτόν τον γάμο την ημέρα της επίσημης συστάσεώς του.

«ΜΗΝ ΑΚΟΥΣ ΤΗ ΒΡΟΧΗ» του Γιώργου Διαλεγμένου.

Θέμα του έργου είναι ο σταυρός που σηκώνει ένα νεαρό ζευγάρι. Αρμονικές οι σχέσεις τους πριν από τον τοκετό. Ο Μάνθος, άνεργος, ζωγράφος, καταβάλλει κάθε προσπάθεια, κάνοντας και οικιακές εργασίες και φερόμενος με καλωσύνη στην Άννα προκειμένου να εξασφαλίσει στην γυναίκα του και στο κυοφορούμενο μιά άνετη και ψυχικά ήρεμη ζωή. Το ζευγάρι ενισχύεται οικονομικά από τον πατέρα της Άννας.

Όταν επιστρέφουν από το μαιευτήριο, δέν διευκρινίζεται τί ακριβώς έχει συμβεί. Δημιουργείται μιά ατμόσφαιρα μυστηρίου. Η χαρά της προσδοκίας του παιδιού έχει μετατραπεί σε απογοήτευση, θλίψη, πόνο, γιατί είναι σπαστικό.

Η Άννα εύχεται να μή τους τό είχαν δώσει ζωντανό οι γιατροί. Μνημονεύεται ο Καιάδας και διατυπώνονται αιχμές έναντιον των γιατρών που παρέστησαν στον τοκετό και έναντιον αυτών που επισκέπτονται στη συνέχεια.

Παρακολουθοῦμε διάφορα στάδια-φάσεις στην αντιμετώπιση του προβλήματος, που περνούν από τίς προλήψεις, την επιστήμη και την Πίστη (καταφεύγουν στην Παναγία της Τήνου). Κάθε σημείο βελτιώσεως αναλαμπή ελπίδας. Και τό αποκορύφωμα της κρίσεως όταν ή Άννα στην απόγνωσή της και νευρική κόπωσή της, κινείται να πνίξει τό μωρό μέ μαξιλάρι, αλλά εμποδίζεται από τον Μάνθο σε βίαιη πάλη. Στην κοινωνική τους απομόνωση διάλειμμα χαλαρώσεως ή επίσκεψη και ή αγάπη του οικογενειακού φίλου. Στο τέλος ή πνευματική ώριμανση: σκέπτονται την δυστυχία, τον σταυρό των άλλων.

ΝΙΚΟΣ ΤΣΙΡΩΝΗΣ

28 Απριλίου 2023